

12. Наказ МОН України, МНС України, Держгіпротмнагляду «Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України» від 21.10.2010 № 969/922/216 (скасований 30.05.2014 р. на підставі 590-2014 р.) [Електронний ресурс]. URL: zakon.rada.gov.ua>lavs/show/z 1057-10. (дата звернення: 22.11.2018).

13. Професійні захворювання та їхня профілактика / [упоряд. А. В. Фломбойм]. – К. : Шкільний світ, 2011. – 104 с.

14. Русаловський А. В. Актуальні питання планування нормативних дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Цивільна оборона», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі» у вищих навчальних закладах / А. В. Русаловський, С. Є. Селіванов //

Вестник Харьковського національного автомобільно-дорожного університета. – 2004. – Вып. 26. – С. 89–93.

15. Типова навчальна програма нормативної дисципліни «Охорона праці в галузі» для вищих навчальних закладів для всіх спеціальностей за освітньо-кваліфікаційними рівнями «спеціаліст», «магістр» від 18.03.2011 / [розроб. : О. І. Запорожець, К. Н. Ткачук, А. В. Русаловський та ін.] – Київ, 2011. – 15 с.

16. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідеміологічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2017 рік / МОЗ України ; ДУ «УІСД МОЗ України». – К., 2017. – 516 с.

Дата надходження до редакції: 27.11.2018 р.

УДК 37.014.5:37.014.3

Антон ШЕГЕДА,

заступник директора із науково-методичної роботи Житомирського ОПППО

Ольга СТЕФАНОВИЧ,

методист лабораторії освітнього адміністрування Житомирського ОПППО

УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ КВАЛІМЕТРИЧНИХ ВИМІРЮВАНЬ

У статті окреслено особливості вимірювань якості управлінської діяльності закладу освіти на засадах кваліметричного підходу. Виокремлено напрями управлінської діяльності. Уточнено поняття «фактор» та «критерій», запропоновано фактори та критерії для вимірювання якості управлінської діяльності. Побудовано факторно-критеріальну модель вимірювання якості управлінської діяльності керівника закладу освіти.

Ключові слова: якість освіти, якість управлінської діяльності, моніторинг, вимірювання, кваліметрія, критерій, фактор, факторно-критеріальна модель.

В статье обозначены особенности измерений качества управленческой деятельности учебного заведения на основе кваліметричного подхода. Выделены направления управленческой деятельности. Уточнены понятия «фактор» и «критерий», предложены факторы и критерии для измерения качества управленческой деятельности. Построена факторно-критеріальная модель измерения качества управленческой деятельности руководителя образовательного учреждения.

Ключевые слова: качество образования, качество управленческой деятельности, мониторинг, измерения, кваліметрія, критерий, фактор, факторно-критеріальная модель.

The article outlines the peculiarities of measuring the quality of management activity of the educational institution on the basis of the qualimetric approach. The directions of management activity are singled out. The term «factor», «criterion» is specified. The factors and criteria for measuring the quality of managerial activity are proposed. The factor-criterial model of measuring the quality of managerial activity of the head of the educational institution was constructed.

Key words: quality of education, quality of management activity, monitoring, measurement, qualimetry, criterion, factor, factor-criterion model.

Постановка проблеми. Добробут, освіта та здоров'я людини є головними чинниками якості життя, а основною метою і пріоритетом суспільного розвитку XXI століття – якість освіти.

Якість освіти є показником, завдяки якому визначається ефективність функціонування системи освіти

в цілому, а якість освітньої діяльності відповідно – рівнем організації освітнього процесу, що передбачає здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг [4, с. 4].

Оскільки, відповідно до Закону України «Про освіту» (стаття 41), система забезпечення якості в закладах освіти має включати стратегію, оприлюднені критерії, процедури вимірювання управлінської діяльності керівників закладу освіти, то модернізація управління у зв'язку з цим є актуальною проблемою. Вимірювання якості управлінської діяльності надасть можливість удосконалити якість освітніх послуг завдяки залученню наявних ресурсів.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Питання щодо застосування моніторингових технологій розглядали у своїх дослідженнях О. Майоров, Б. Гавєвський, Г. Єльнікова, Ю. Конаржевський, Т. Лукіна, З. Рябова, А. Борова, О. Касьянова, Г. Полякова та ін. Проблемі застосування вимірювань окремих напрямів освітньої діяльності присвячено наукові праці таких авторів, як Г. Дмитренко, Г. Єльнікова, Л. Даниленко, М. Поташник, З. Рябова, О. Боднар та ін.

Водночас проблеми моделювання управлінської діяльності, розробка факторно-критеріальних моделей напрямів діяльності педагогів, якості управлінської діяльності досі залишаються актуальними. Саме цьому питанню і присвячене наше дослідження.

Мета статті – розробити факторно-критеріальну модель вимірювання якості управлінської діяльності закладу освіти.

Виклад основного матеріалу. Управління якістю освіти покликане забезпечити досягнення цілей більшого функціонування і розвитку освітньої системи. Управління закладом освіти властиві такі функції: прогнозування, планування, оцінювання реального стану системи, прийняття рішень та їх виконання, а також моніторинг досягнення означених цілей.

Відповідно до статті 48 Закону України «Про освіту» моніторинг якості освіти – це система послідовних і систематичних заходів, що здійснюються з метою виявлення та відстеження тенденцій у розвитку якості освіти в країні, на окремих територіях, у закладах освіти (інших суб'єктах освітньої діяльності), встановлення відповідності між фактичними результатами освітньої діяльності та її заявленими цілями, а також оцінювання ступеня, напряму і причин відхилень від цілей [4].

Внутрішній моніторинг якості освіти дає змогу:

- простежити діяльність педагогічного працівника, результативність його діяльності;
- здійснювати внутрішню та зовнішню корекцію впродовж означеного періоду;
- отримати об'єктивну інформацію про поточний стан освітнього процесу;
- удосконалювати освітній процес;
- прогнозувати розвиток закладу освіти;
- прогнозувати якість освіти;
- створювати оптимальні соціально-психологічні умови для саморозвитку та самореалізації учнів;
- визначати причини негативних рейтингів, попереджати перенавантаження учнів;
- виявляти обдарованих учнів, стимулювати їхній інтелектуальний розвиток;
- моделювати розвиток освітнього процесу з боку адміністрації тощо.

Комплекс процедур моніторингу якості освіти дозволяє виявити динаміку розвитку закладу освіти в певний період. Він добре вписується в алгоритм маркетингу освітніх послуг, забезпечує інформаційну стабільність, запобігає дефіциту інформації під час підготовки рекомендацій та прийняття управлінських рішень, підвищує їхню обґрунтованість.

Зважаючи на Закон України «Про освіту», наказ МОН України «Про затвердження Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації керівних кадрів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО)» та відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа», у закладі освіти актуальними є такі напрями управлінської діяльності:

- планування роботи закладу освіти;
- створення системи органів управління закладом освіти;
- створення системи органів самоврядування та їхньої діяльності;
- стратегічні тенденції розвитку закладу освіти;
- державно-громадське управління закладом загальної середньої освіти;
- документальний супровід функціонування закладу освіти;
- фінансова автономія;
- управління кадровою роботою закладу загальної середньої освіти;
- реалізація Концепції «Нова українська школа», Державного стандарту початкової загальної освіти.

Зважаючи на викладене вище, виникає потреба у свідомому та систематичному вивченні стану функціонування та розвитку основних напрямів діяльності в закладі освіти. Сучасним механізмом вивчення стану функціонування та розвитку основних напрямів діяльності є процедури кваліметричних вимірювань.

Моніторингова система в роботі адміністрації закладу освіти винятково коректна, адже дає змогу безконфліктно вирішувати найбільш важливі питання навчального процесу, а моніторингова діагностика змінює суть контролю, стимулює роботу вчителя над собою.

Визначення стану освітнього показника можна досягти завдяки апарату вимірювання. Оцінювані параметри та показники діяльності закладів освіти, щоб стати вимірюваними, повинні конкретизуватися. У такій моделі, як апарат вимірювання, використовується кваліметрія (від «квалі» – якість, «метро» – міряю).

Вимірювання – процедура визначення числового значення величин шляхом якоїсь міри [1, с. 15]. За визначенням В. Черепанова, кваліметрія – це наукова дисципліна, яка вивчає методологію та проблематику комплексних оцінок, якості будь-яких об'єктів – предметів, явищ або процесів [2].

Кваліметричний принцип полягає у кількісному вимірюванні якості роботи за допомогою умовних балів. Через сукупність показників із застосуванням відповідної математичної моделі можна отримати комплексну оцінку якості.

Факторно-критеріальна модель складається із факторів, за які умовно приймаються напрями діяльності як чинники, що впливають на її якість. Перелік складових кожного напрямку умовно приймається за критерії як «мірило» вимог до цих напрямів. Для кожного фактора і кожного критерію обчислюється значення його вагомості серед усіх факторів або критеріїв [2, с. 76].

Критерій – це підстава для оцінки, визначення, класифікації чогось і мірило [2, с. 485].

Для кожного фактора і кожного критерію обчислюється значення його вагомості серед всіх факторів або критеріїв. Зокрема, у таблицю зводяться фактори, критерії та вагомості. Розрахунки виконуються за правилами кваліметрії в межах одиниці, що дає змогу порівняти абсолютно всі заміри між собою, а з метою

автоматизації обчислень використовують комп'ютерну техніку.

Для відслідковування освітнього процесу, звітування перед батьками і піклувальною радою, результатів діяльності закладу освіти пропонуємо факторно-критеріальну модель вимірювання якості управлінської діяльності (див табл.).

Таблиця

Факторно-критеріальна модель управлінської діяльності

№ з/п	Фактор (F)	Вагомість (m)	Критерій	Вагомість (v)	Коефіцієнт відповідності (К)	Ступінь прояву показників					
						0	0,25	0,50	0,75	1	F
1	Діяльність органів управління ЗЗСО	0,120	1. Наявність усіх органів управління	0,11	$K_1=$						F ₁
			2. Розподіл обов'язків між адміністрацією	0,12	$K_2=$						
			3. Виконання управлінських обов'язків кожним членом адміністрації	0,12	$K_3=$						
			4. Використання нормативної бази членами адміністрації	0,10	$K_4=$						
			5. Моделювання роботи закладу освіти	0,09	$K_5=$						
			6. Зв'язок завдань із конкретними заходами щодо їх реалізації	0,11	$K_6=$						
			7. Наявність чіткої системи заходів щодо вдосконалення освітнього процесу	0,12	$K_7=$						
			8. Зв'язок заходів здійснення контролю із загальними завданнями закладу освіти	0,12	$K_8=$						
2	Управління кадровою роботою ЗЗСО	0,110	9. Кадрова політика. Командо- утворення	0,16	$K_9=$						F ₂
			10. Ведення трудових книжок	0,12	$K_{10}=$						
			11. Оформлення особових справ працівників ЗЗСО	0,12	$K_{11}=$						
			12. Розробка та затвердження посадових інструкцій	0,14	$K_{12}=$						
			13. Колективний договір та правила внутрішнього розпорядку ЗЗСО	0,15	$K_{13}=$						
			14. Охорона праці в ЗЗСО	0,15	$K_{14}=$						
3	Планування роботи ЗЗСО	0,110	15. Забезпечення соціальних гарантій працівників ЗЗСО	0,16	$K_{15}=$						F ₃
			16. Відповідність завдань у вступі до річного плану аналізу стану освітнього процесу за минулий рік	0,45	$K_{16}=$						
			17. Охоплення планом усіх напрямків роботи	0,30	$K_{17}=$						
4	Стратегічні тенденції розвитку ЗЗСО	0,125	18. Структура видів планів	0,25	$K_{18}=$						F ₄
			19. Функціонування ЗЗСО в умовах децентралізації влади	0,10	$K_{19}=$						
			20. Профільне навчання	0,13	$K_{20}=$						
			21. Дитиноцентризм, гуманізм в умовах реформування галузі освіти	0,13	$K_{21}=$						
			22. Використання педагогіки партнерства	0,12	$K_{22}=$						
			23. Альтернативне фінансування ЗЗСО	0,11	$K_{23}=$						
			24. Наставництво	0,10	$K_{24}=$						
			25. Самоосвіта вчителів	0,10	$K_{25}=$						
26. Організація методичної роботи в закладі освіти	0,11	$K_{26}=$									
27. Робота предметних комісій і методичних об'єднань	0,10	$K_{27}=$									

Продовження таблиці

№ з/п	Фактор (F)	Вагомість (m)	Критерій	Вагомість (v)	Коефіцієнт відповідності (K)	Ступінь прояву показників					
						0	0,25	0,50	0,75	1	F
5	Співпраця з органами самоврядування ЗЗСО	0,095	28. Роль самоврядування в закладі загальної середньої освіти та прийнятті управлінських рішень	0,45	K ₂₈ =						F ₅
			29. Вплив самоврядування на освітній процес	0,55	K ₂₉ =						
6	Державно-громадське управління ЗЗСО	0,095	30. Формування стратегічної рамки (програми) розвитку ЗЗСО в умовах європейського вектора розвитку	0,25	K ₃₀ =						F ₆
			31. Упровадження проектної діяльності в практику ЗЗСО	0,24	K ₃₁ =						
			32. Інформаційні та web-технології в управлінні ЗЗСО	0,19	K ₃₂ =						
			33. Розвиток громадської компетентності керівних кадрів ЗЗСО	0,17	K ₃₃ =						
7	Документаційний супровід функціонування ЗЗСО. Фінансова діяльність	0,115	34. Моніторинг та самомоніторинг діяльності ЗЗСО	0,15	K ₃₄ =						F ₇
			35. Організація самостійного бухгалтерського обліку	0,29	K ₃₅ =						
			36. Забезпечення прозорості діяльності ЗЗСО та його фінансів	0,24	K ₃₆ =						
			37. Документообіг ЗЗСО. Використання сучасних інформаційних технологій та web-технологій у діловодстві	0,27	K ₃₇ =						
8	Концепція «Нова українська школа», Державний стандарт початкової загальної освіти	0,120	38. Створення благодійного фонду ЗЗСО	0,20	K ₃₈ =						F ₈
			39. Діяльність за Державним стандартом початкової загальної освіти та програмами (освітніми й навчальними) початкової школи	0,30	K ₃₉ =						
			40. Інклюзивна освіта	0,20	K ₄₀ =						
			41. Визначення результатів навчання й оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти ЗЗСО	0,26	K ₄₁ =						
9	Створення освітнього середовища	0,110	42. Організація ефективного та безпечного освітнього середовища ЗЗСО	0,24	K ₄₂ =						F ₉
			43. Збереження шкільного майна	0,30	K ₄₃ =						
			44. Матеріально-технічна база	0,37	K ₄₄ =						
			45. Заходи щодо вдосконалення освітнього середовища	0,33	K ₄₅ =						
			46. Менеджмент в управлінській діяльності закладу освіти	0,36	K ₄₆ =						
47. Комп'ютеризація управління (використання керівниками нових ІКТ)	0,35	K ₄₇ =									

$$F_1 = m_1(V_1K_1 + V_2K_2)$$

$$F_2 = m_2(V_3K_3 + V_4K_4 + V_5K_5)$$

$$F_{10} = m_{10}(V_{35}K_{35} + V_{36}K_{36} + \dots + V_{40}K_{40})$$

Загальний рівень управлінської діяльності закладу освіти визначається за формулою: $D = F_1 + F_2 + \dots + F_{10}$.

Градація критерію: 0 – критерій практично не виконується; 0,25 – критерій виявляється менший ніж наполовину висунутих вимог; 0,5 – критерій виявляється наполовину висунутих вимог; 0,75 – критерій більший ніж наполовину згідно з висунутими вимо-

гами, але менший за відповідні вимоги; 1 – критерій відповідає встановленим вимогам.

Висновки. Запропонована нами факторно-критеріальна модель вимірювання якості управлінської діяльності дає можливість визначити напрям розвитку закладу освіти, а за необхідності – проводити регулювання освітнього процесу.

Моделювання управлінської діяльності шляхом побудови факторно-критеріальних моделей управлінської діяльності залишається перспективним напрямом внутрішнього моніторингу, оскільки сприяє визначенню

не лише якості управлінської діяльності зокрема, а й стану та перспектив розвитку якості освіти загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Боднар О. С. Теорія і практика атестаційної експертизи в закладах освіти / О. С. Боднар. – Тернопіль : Астон, 2006. – С. 15.

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і гол. ред. В. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. – 1618 с.

3. Єльнікова Г. Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи : колективна монографія / Г. Єльнікова та ін. – К., 2009. – 76 с.

4. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. URL: <https://cutt.ly/wTX0N> (дата звернення: 15.01.2019).

5. Наказ МОН України «Про затвердження Типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації керівних кадрів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО)» [Електронний ресурс]. URL: <https://cutt.ly/yTX10> (дата звернення: 18.01.2019).

6. Управління загальноосвітнім навчальним закладом у сучасних умовах: методичні рекомендації / за ред. А. Ф. Шегеди. – Х. : ВГ «Основа», 2015. – С. 31.

Дата надходження до редакції: 30.01.2019 р.